

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 11

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Правова держава: досвід, можливості,
механізми формування в сучасній Україні”,
м. Київ, МАУП, 24 квітня 2014 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 28.05.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
Ф. М. Медвідь, канд. філос. наук, проф.
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 11: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Правова держава: досвід, можливості, механізми формування в сучасній Україні”, м. Київ, 24 квіт. 2014 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2014. — 362 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Попович Л. М. Агресивна поведінка підлітків	296	Медвідь Ф. М., Чорна М. Ф., Хоменко В. О. Національна безпека і національні інтереси України: становлення та шляхи забезпечення	329
Савіцька Ю. В. Історичні передумови виникнення насилства в сім'ї	302	Кобржицький В. В. Регіональні, національні та міжнародні чинники розвитку українського туризму	336
Стельмах Є. С. Поняття патенту та порядок його одержання, реєстрація та припинення	306	Бабіч Г. В. Окремі аспекти правового регулювання господарської діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в Україні	338
Циро Н. О. Характерологічні особливості впливових людей	309	Чорна М. Ф., Чорний Е. В. Становлення і розвиток системи інформаційної безпеки в Україні в умовах незалежності	340
Часніков О. О. Внутрішній та зовнішній аудит як рівнозначні форми фінансового контролю в адміністративно- правовій інфраструктурі протидії тіньовим процесам	311	Грінчій П. С., Гурина Т. І. Основні проблеми правового регулювання ліцензування в Україні	346
Шолох Г. С. Контрабанда та боротьба з нею	316	Медвідь А. М., Рижих І. А. Правова культура сучасного юриста ..	350
Медвідь Ф. М., Доносо Варгас Дієго Хосе, Доносо Варгас Сантьяго Феліпе Національна безпека в Україні в умовах розбудови правової системи України	319	Несвященко К. С. Перспективи розвитку та інвестиційна привабливість вітчизняних морських портів у контексті сповільненого виходу вітчизняної економіки з кризового стану	354
Медвідь Ф. М., Столітній М. М. Правова освіта в умовах розбудови правової держави в Україні	325	Відомості про авторів	357

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Становлення і розвиток української державності, вип. 11, с. 340–345

Зміцнення системи національної безпеки України в сучасних умовах загроз і небезпек міжнародній стабільності необхідно розглядати як одну з головних передумов її існування, самозбереження та подальшого розвитку як незалежного та повноправного члена світового співтовариства. На авторитетну думку аналітиків Українського форуму “Безпека–2010”, Україна в умовах сучасного агресивного світу з непередбачуваними сценаріями розвитку має вигляд “практично беззахисної країни із застарілою концепцією національної безпеки і, м’яко кажучи, суперечливою зовнішньою політикою” [5]. Варто зазначити, що серед дослідників є різні підходи до визначення та розуміння таких базових понять, як “національні інтереси”, “національна безпека”, “інформаційна безпека держави” тощо. При аналізі категорії “національна безпека” найбільшого поширення отримали два підходи: перший розглядає національну безпеку крізь призму “національних інтересів”, другий — пов’язує національну безпеку з системою базових національних цінностей як на структурному, так і на функціональному рівнях.

Проблеми національної безпеки, зокрема, методологічні її засади, українські фахівці інтенсивно розробляють з 90-х років минулого століття, серед них: О. А. Бельков, Я. Р. Дашкевич, М. А. Дмитренко, А. Б. Качинський, В. Косенцов, І. Бінько, В. П. Горбулін, О. Ф. Белов, Є. Я. Кравець, О. М. Гончаренко, Ф. М. Медвідь, Н. Р. Нижник, Б. О. Парахонський, Г. П. Ситник, В. Т. Білоус, О. Г. Данилян, О. П. Дзьобань, М. І. Панов, В. А. Ліпкан, В. М. Олуйко та ін.

Національна безпека, як важлива функція кожної держави, покликана гарантувати сприятливі умови для життя і продуктивної діяльності громадянам, державним інститутам, захищати життєво важливі інтереси людини, суспільства й держави від зовнішніх і внутрішніх загроз. Національна безпека, як зазначено у ст. 1 Закону України “Про основи національної безпеки України”, виступає як “захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам”. Захищеність людини і громадянина,

суспільства і держави забезпечується відповідною діяльністю, яка зменшує або відвертає ймовірні загрози і підвищує захисні, мобілізаційні функції у період небезпеки чи загроз. В основі цієї діяльності лежить обстоювання і реалізація національного інтересу певної країни — глобального, всеохоплюючого інтегрального інтересу, втілення якого уможливорює здійснення життєво важливих приватних, групових і суспільних інтересів переважної більшості громадян. Ст. 6 Закону України “Про основи національної безпеки України” визначає пріоритети національних інтересів України: гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина; розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів; захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України; зміцнення політичної і соціальної стабільності в суспільстві; забезпечення розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України, гарантування вільного розвитку, використання і захисту російської, інших мов національних меншин України; створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення; збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційної моделі розвитку; забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження навколишнього природ-

ного середовища та раціональне використання природних ресурсів; розвиток духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу українського народу, зміцнення фізичного здоров’я нації, створення умов для розширеного відтворення населення; інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір та в євроатлантичний безпековий простір; розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами світу в інтересах України [1].

Інформаційна безпека України як важлива складова національної безпеки передбачає системну превентивну діяльність органів державної влади із надання гарантій інформаційної безпеки особі, соціальним групам та суспільству в цілому і спрямована на досягнення достатнього для розвитку державності та соціального прогресу рівня духовного та інтелектуального потенціалу країни [8, 102–104]. Вона як один з видів національної безпеки, важлива функція держави, означає:

- законодавче формування державної інформаційної політики;
- створення відповідно до законів України можливостей досягнення інформаційної достатності для ухвалення рішень органами державної влади, громадянами та об’єднаннями громадян, іншими суб’єктами права в Україні;
- гарантування свободи інформаційної діяльності та права доступу до інформації у національному інформаційному просторі України;

- всебічний розвиток інформаційної структури;
- підтримка розвитку національних інформаційних ресурсів України з урахуванням досягнень науки і техніки та особливостей духовно-культурного життя народу України;
- створення і впровадження безпечних інформаційних технологій;
- захист права власності всіх учасників інформаційної діяльності в національному просторі України;
- збереження права власності держави на стратегічні об'єкти інформаційної інфраструктури України;
- охорону державної таємниці, а також інформації з обмеженим доступом, що є об'єктом права власності або об'єктом лише володіння, користування чи розпорядження державою;
- створення загальної системи охорони інформації, зокрема охорони державної таємниці, а також іншої інформації з обмеженим доступом;
- захист національного інформаційно простору України від поширення спотвореної або забороненої для поширення законодавством України інформаційної продукції;
- встановлення законодавством режиму доступу іноземних держав або їх представників до національних інформаційних ресурсів України та порядок використання цих ресурсів на основі договорів з іноземними державами;

- законодавче визначення порядку поширення інформаційної продукції зарубіжного виробництва на території України [6, 714].

Державна політика інформаційної безпеки визначається пріоритетністю національних інтересів, системою небезпек і загроз і здійснюється шляхом реалізації відповідних доктрин, стратегій, концепцій і програм в інформаційній сфері відповідно до чинного законодавства.

Основні напрями державної політики з питань національної безпеки в інформаційній сфері такі:

- забезпечення інформаційного суверенітету України;
- удосконалення державного регулювання розвитку інформаційної сфери шляхом створення нормативно-правових та економічних передумов для розвитку національної інформаційної інфраструктури та ресурсів, упровадження новітніх технологій у цій сфері, наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну;
- активне залучення засобів масової інформації до боротьби з корупцією, зловживаннями службовим становищем, іншими явищами, які загрожують національній безпеці України;
- забезпечення неухильного дотримання конституційного права громадян на свободу слова, доступу до інформації, недопущення неправомірного втручання органів державної влади, органів місцевого само-

врядування, їх посадових осіб у діяльність засобів масової інформації, дискримінації в інформаційній сфері і переслідування журналістів за політичні позиції;

- вжиття комплексних заходів щодо захисту національного інформаційного простору та протидії монополізації інформаційної сфери України [1; 2; 3].

До проблем забезпечення інформаційної безпеки України відносять загрози національним інтересам і національній безпеці в інформаційній сфері:

- прояви обмеження свободи слова та доступу громадян до інформації;
- поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії;
- комп'ютерна злочинність та комп'ютерний тероризм;
- розголошення інформації, яка становить державну та іншу, передбачену законом, таємницю, а також конфіденційної інформації, що є власністю держави або спрямована на забезпечення потреб та національних інтересів суспільства і держави;
- намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації [1].

Для формування збалансованої державної політики та ефективного вжиття комплексу узгоджених заходів щодо захисту національних інтересів в інформаційній сфері, створення розвиненого і захищеного

інформаційного середовища слугує організація функціонування системи інформаційної безпеки, складовими компонентами якої є національні інтереси в інформаційній сфері, загрози та небезпеки цим інтересам, сама інформаційна безпека як інструмент зі створення сприятливих умов для їх реалізації, які сукупно становлять собою об'єкт управління органами державного управління, система забезпечення інформаційної безпеки, тобто суб'єкт управління, більше того, основні напрями політики національної безпеки в інформаційній сфері, а також внутрішнє та зовнішнє середовище. Інформаційна безпека забезпечується цілим комплексом заходів системою забезпечення національної безпеки України, що включає сукупність державних органів, громадських організацій, посадових осіб та окремих громадян [7, 16–17].

Правову основу забезпечення інформаційної безпеки України становлять Конституція України, закони України “Про національну безпеку України”, “Про інформаційну безпеку України”, “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” [2] інші закони і нормативно-правові акти [3], а також ратифіковані або парафоровані Україною Договір про безпеку і співробітництво в Європі, Договір “Відкрите небо”, Угода про партнерство та співробітництво між Європейським співтовариством і Україною, Додатковий протокол до Європейської конвенції про інформацію щодо іноземного законодавства, які зобов'язують країни-учасниці здійснювати багатосторонній обмін інформацією, потребують ство-

рення загальнодержавних механізмів зберігання та споживання отриманої інформації в національних інтересах.

До пріоритетних напрямів забезпечення інформаційної безпеки України можна віднести:

- створення законодавчої та нормативної бази;
- здійснення моніторингу інформаційної безпеки України;
- стандартизація, сертифікація та ліцензування діяльності у сфері забезпечення інформаційної безпеки України;
- удосконалення та розвиток державної інформаційної інфраструктури з урахуванням вимог інформаційної безпеки України;
- удосконалення системи освіти, навчання та виховання з урахуванням вимог інформаційної безпеки України та Закону України “Про державну мову”;
- розробка міжрегіональних, державних та міждержавних програм розвитку системи інформаційної безпеки України.

У зв’язку з посиленням негативного зовнішнього впливу на інформаційний простір України, що загрожує розмиванню суспільних цінностей і національної ідентичності, недостатніми залишаються обсяги вироблення конкурентоспроможного національного інформаційного продукту. Наближається до критичного, на думку фахівців, стан безпеки інформаційно-комп’ютерних систем в галузі державного управління, фінансової і банківської сфери, енергетики, транспорту, внутрішніх та міжнародних комунікацій.

Забезпечення сприятливих зовнішніх умов для розвитку та безпеки держави передбачає забезпечення інформаційної безпеки при інтеграції до структур глобального інформаційного суспільства.

Ефективна реалізація стратегічних пріоритетів, основних принципів і завдань державної політики інформаційної безпеки потребує вдосконалення правових та організаційних механізмів управління інформаційною безпекою, його відповідного інтелектуально-кадрового і ресурсного забезпечення, зокрема, вдосконалення законодавства з питань національної безпеки, насамперед шляхом:

- розвитку правових засад управління національною безпекою через розробку відповідних законів, концепцій, доктрин, стратегій і програм, зокрема, антикорупційного законодавства, Національної програми протидії тероризму та екстремізму, Концепції розвитку Воєнної організації держави, Національної стратегії формування інформаційного суспільства, Доктрини інноваційного та науково-технологічного розвитку тощо;
- розробка та впровадження національних стандартів та технічних регламентів застосування інформаційно-комунікаційних технологій, гармонізованих з відповідними європейськими стандартами, в тому числі з вимогами ратифікованої Верховною Радою України Конвенції про кіберзлочинність;
- приведення законодавства з питань охорони державної та-

ємниці до європейських стандартів;

- розробка та впровадження загальнодержавної системи визначення та моніторингу порогових значень показників (індикаторів), що характеризують рівень захищеності національних інтересів у різних сферах життєдіяльності та виникнення реальних загроз національній безпеці [4; 6].

Отже, в умовах незалежності становлення і розвиток системи інформаційної безпеки держави виступає важливою складовою стратегії національної безпеки України.

Література

1. Закон України “Про основи національної безпеки України” // Уряд. кур’єр. — 2003. — 30 лип.
2. Закон України “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” // Уряд. кур’єр. — 2007. — 14 лют.
3. Указ Президента України “Про національну комісію з утвердження свободи слова та розвитку інформаційної галузі” від 6 червня 2006 р., № 493/2006 // Уряд. кур’єр. — 2006. — 21 черв.
4. Указ Президента України “Про стратегію національної безпеки України” від 12 лютого 2007 р. № 105/2007 // Уряд. кур’єр. — 2007. — 7 берез.
5. Горбулін В. Безпека — 2010 // Дзеркало тижня. — 2006. — № 48(627). — 16 груд.
6. Кравець Є. Я. Інформаційна безпека держави // Юрид. енцикл.: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К.: Укр. енцикл., 1998. — 1999. — Т. 2. — 744 с.
7. Ліпкан В. А., Максименко Ю. Є., Желіховський В. М. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції: Навч. посіб. — К.: КНТ, 2006. — 280 с.
8. Чорна М. Ф., Доносо Варгас Дієго Хосе, Доносо Варгас Сантьяго Феліпе. Інформаційна безпека України: політико-правові засади // Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку: Зб. тез наук. доп. за матеріалами X Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених, 21–22 берез. 2014 р. / Уклад. К. В. Антонюк, І. О. Дейнега, Л. І. Кекіс. — Луцьк: Оконська А. Ю., 2014. — С. 102–104.